ercul Studenților Macedo-Români
CALEA RAHOVEI, 29

Importanța Aromânilor pentru România

Conferință ținută la Cercul Studenților Macedo-Români
în ședința publică din 14 Martie 1910

DE

CONST. NOE

BUCUREȘTI
Tipografia DOR. P. CUCU, Str. Lipscani No. 1
1910

Cercul Studentilor Macedo-Români
CALEA RAHOVEI, 29

IMPORTANȚA AROMÂNILOR
PENTRU ROMÂNIA

CONFERINȚĂ ȚINUTĂ LA CERCUL STUDENȚILOR MACEDO-ROMÂNI
ÎN ȘEDINȚA PUBLICĂ DIN 14 MARTIE 1910

DE

CONST. NOE

BUCUREȘTI
Tipografia DOR. P. CUCU, Str. Lipscani No. 1
1910

Curentul sănătos de îndrumare pe calea muncii, ce a luat în stăpânire pe colegii din Țară și care tinde să înlocuiască peste tot activitatea gălăgioasă de altă dată, nu a rămas fără efect asupra elemetelor studioase aromâne care trăesc în zilnic contact cu dânșii.

Acestui nou spirit se datorește constituirea «Cercului Studenților aromâni» care ființează de doi ani în Capitală având de scop:

A îndruma pe membrii săi pe calea muncii serioase și a pregătirei temeinice în vederea chestiunilor ce vor fi chemați să servească în viitor, și a contribui la cunoașterea mai deplină a vieții și a chestiunii aromânești de către colegii și publicul din țară.

Pentru aceasta s'a luat inițiativa a se ține anual câte o serie de șezători literaro-artistice, la care într'altele să aibe loc și lucrări și conferințe cu subiecte referitoare la chestiunea și viața Aromânilor.

Aceste conferințe se vor tipări succesiv de către «Cerc» având a se desface în beneficiul său, spre a se înjgheba un fond, cu ajutorul căruia să se poată face excursii, cercetări, studii la fața locului, în diferitele domenii ale vieții aromânești.

In speranța că publicul ne va încuraja începem cu conferința de astă-zi.

COMITETUL

Onorat Auditor,

Unul din scopurile, care au determinat constituirea «Cerçului» nostru studențesc, a fost acela de a studia sub toate raporturile chestiunea aromânească, spre a contribui la cunoașterea și lămurirea mai de aproape a ei sub diferitele sale fețe.

Pentru aceasta s'a hotărât ținerea unei serii de șezători în care, între altele, să se facă și diferite expuneri asupra vieții și a mișcării naționale a aromânilor.

Inaugurându-se astăzi această activitate, s'a crezut nimerit să se înceapă printr'o încercare de a se lămuri *importanța aromânilor pentru România.*

S'a găsit de cuviință să se facă această introducere, întru cât credem că este necesar să fim lămuriți, atât noi cât și frații noștri din țară, asupra utilității elementului aromân în ce privește interesele României.

Trebue să fie lămuriți Românii din Țară, de oare ce mișcarea aceasta se ține prin jertfele lor patriotice. De ei depinde în ultimă analiză buna sau reaua ei îndrumare și dacă dânșii nu vor putea să'și formeze în chip lămurit o convingere asupra utilității sale, ce ar fi mai natural de cât să înceteze cu aceste sacrificii?

Căci e drept că sentimentalismul poate face mult prin puterea cu care provoacă anumite acțiuni într'un anume moment, dar caracteristica sentimentului este aceia că nu poate dura mult și că pe el nu se pot baza acțiuni cu caracter de durabilitate. Vine o epocă când generații mai pozitive și mai realiste se ri-

dică și acestea nu se mai mulțumesc cu fraze și cu declarații de frăție, ele voesc să vază lămurit pe ce cheltuesc banul. Pentru acest motiv suntem datori să le spunem clar, ce pot aștepta de la noi.

Dar mai mult de cât frații din Țară avem noi Aromânii nevoe să fim luminați asupra viitorului și a valoarei noastre.

Nu există demoralizare mai mare și mai primejdioasă pentru un popor de cât atunci, când, fie din ignorarea forțelor sau a situației sale, fie din sentiment de neputință, ajunge la conștiința înjositoare a propriei sale nimicnicii.

Forța de coheziune, care susține viața unui organizm etnic ca și a unei clase sociale, rezidă în acțiunea de îndeplinire a unei funcții esențiale în viața neamului sau a societății din care face parte și în conștiința ce o are despre acest rol. Când acest organizm etnic sau social perde încrederea în sine, când ajunge la convingerea inutilității sale, această putere de coheziune se transformă într'o putere de dezagregare, prin trezirea tendințelor materialiste de ordin pur egoist ale indivizilor ce-l formează. In virtutea forței de inerție, care ține unele lucruri încă cat-va timp, după ce viața s'a retras din ele ; un asemenea element va mai putea dura o bucată de vreme, dar seva e secată și mai curând sau mai târziu va trebui să cază, cum cad frunzele veștejite, făcând loc altor elemente care știu *ce vor* și au încredere în sine.

Iată de ce găsim că este trebuincios, atât pentru Românii din Țară cât și mai ales pentru noi, ca să ne lămurim asupra rolului ce l'am putea avea față cu viitorul neamului și al statului românesc.

Aceasta cu atât mai mult, cu cât vorbind în general, nici frații din Țară, nici noi nu prea suntem lămuriți asupra acestei utilități a elementului aromân.

De câte ori vorbind cu prieteni din regat, nu se

întâmplă să auzim această întrebare: «Ţara face acolo sacrificii, ai putea să-mi spui care e folosul nostru în această risipă»?

Şi nu rare ori cel interpelat rămâne încurcat neştiind ce să răspundă sau încercând să scape în chip oare cum lăturalnic prin fraze ca aceasta: «De sigur, Statul român trebue să ştie de ce cheltueşte de vreme ce şi-a impus de bună voe aceste sacrificii».

Ori cât de abil ar fi însă, acest răspuns, ca şi întrebarea fraţilor noştri, dovedeşte că vorbind în general, nici ei nu ştiu de ce fac aceste sforţări, nici noi nu ştim care este ţinta reală fie şi îndepărtată a sbuciumărilor noastre.

In cele ce urmează voiu căuta să dau un răspuns la această întrebare, având în vedere, nu atât rezultatele ce se pot aştepta astăzi, cât cele la care se poate ajunge în viitor printr'o altă îndrumare.

*
* *

Mai întâiu însă îmi veţi permite să insist un moment asupra cauzelor acestei nedumeriri dintr'o parte şi dintr'alta.

Cauza acestei nedumeriri stă în concepţia greşită, simplistă, veche, care stăpâneşte minţele noastre, chiar ale celor cu pretenţie de a judeca mai raţional asemenea mişcări, când ne gândim la acţiuni ca cea aromânească.

După această concepţie ori ce mişcare trebue să aibă o tendinţă, fie şi ascunsă de revendicaţiuni politico-sociale, o năzuinţă de a se înlătura prin ajutorul ei nedreptăţi adânc simţite.

Mişcările care nu se pot preta la asemenea interpretări, cum este acţiunea noastră cultural naţionalistă, apar ca o agitaţie zadarnică, ca un capriţiu trecător şi fără fond.

După acest criteriu popular judecăm şi noi. Zadarnic cheltueşte Ţara parale cu aromânii, ei sunt prea puţini, prea resfiraţi, prea departe de noi, pen-

tru a spera avantagii teritoriale de pe urma lor, zic frații din Țară.

Și tot așa zic și mulți Aromâni: «Noi n'avem nici un viitor, Macedonia cu Epirul într'un viitor, mai mult sau mai puțin apropiat, vor fi ale țărilor limitrofe, noi în zadar facem sforțări».

Tot pe această concepție simplistă se bazează și părerea unora dintre prietenii și dușmanii acțiunii noastre, care ne cred ca un viitor obiect de schimb, pentru nu știu ce avantagii teritoriale viitoare, cum și rătăcirea cu exagerarea și micșorarea numărului nostru de către statisticianii prieteni și neprieteni. Și tot aci stă explicația pesimismului acelora dintre frații din țară care declară că în Macedonia se face o politică de sentiment.

Ei bine, d-lor, aceste judecăți pornesc dintr'un temeiu fals. Impotriva acestui mod de a judeca, se ridică *constatările trase din observarea jocului forțelor* care constitue puterea statelor.

Mărirea forței brutale a unui popor, prin adăugiri a sine a altor părți, nu este singura cale pe care un stat se poate folosi de frații săi de peste graniță, în timpurile de astă-zi.

Elementul aromân, cu toată resfirarea sa, cu tot numărul său redus, cu toată depărtarea s'a de trunchiul principal al neamului, poate avea pe altă cale o valoare incalculabilă pentru viitorul acestei țări.

In ce constă această valoare?

Onorat auditoriu

Dintre forțele care constitue superioritatea unui popor asupra altui popor cea mai vizibilă și, pentru multe popoare, cea mai însemnată a fost puterea brutală a numărului care-și are expresiunea în armată.

Armata corespunde instinctului de conservare materială a popoarelor.

Ea apără pe popoare de atacuri ce s'ar putea aduce

ființei lor materiale. Prin armată se afirmă puterea fizică a unui pupor asupra altuia, când forțele sale brute, sporite îi dau sensația necesității unei expansiuni în afară. Dar pe măsură ce statele s'au înălțat dela instinctul de simplă conservare la scopuri mai ideale, au apărut forțe noi, care răspund la noi necesități.

Secolul nostru cunoaște două din aceste forțe, care, dacă nu sunt așa de drastice în acțiunea lor, dau în schimb naștere la rezultate incalculabil mai durabile decât ale forței armate.

Aceste forțe sunt vechi. Ele datează dela primele începuturi de civilizație pe pământ, dar secolul nostru este acela care le-a scos din rândul puterilor naturale, le a definit, a studiat legile lor și a dat statelor putința de a le mânui cu aceiași preciziune cu care se mănuește forța armatei.

Prima dintre aceste forțe este puterea sufletească care-și are expresia concretă în cultura unui popor. Aceasta este puterea prin care neamurile care dispun de ea, pot pune stăpânire pe ființa morală a neamurilor care nu o au, fără a fi nevoie de vre-o sforțare militară în acest scop.

Este puterea care a făcut ca Imperiul Roman de Răsărit să se transforme în Imperiu grecesc, lăsând lumii o cultură și o civilizație grecească în loc de una romană în Orient. Este aceea prin care Slavii fără să aibe asupra poporului român nici o stăpânire politică, fiind ei înși-și robiți pe timpul acela au înăbușit sub haina greoaie a spiritului și a limbei lor viața sufletească a acestui popor tocmai în momentele cele mai strălucite ale expansiunii sale militare.

Este puterea care a făcut ca elemeutul decăzut al grecolevantinilor dela Fanar să îmbolnăvească organismul țărilor române, până la o treaptă cum nici odată n'ar fi făcut o cele mai înverșunate războaie.

A doua putere este cea economică. Dânsa constitue

în bună parte însă-şi temelia pe care se sprijină marile civilizaţii ale popoarelor moderne.

Istoria ne învaţă că civilizaţia şi cultura omenească au la bază ca condiţie neapărată bunul trai al unei clase sociale sau al unui popor în dauna altei clase sociale sau a altui popor.

Progresul este fiu al acestei exploatări.

Intr'o societate patriarhală poate fi mult mai multă fericire, ca într'o ţară răzimată pe dominaţia unora asupra altora dar nu poate exista operă de cultură şi de civilizaţie.

Luaţi rând pe rând toate popoarele care au lăsat o moştenire omenirei şi veţi vedea rezemându-se când pe sclavie, când pe spinarea claselor de jos ale statului, când pe apăsarea altor neamuri supuse prin război.

Aceasta dovedeşte că într'o ţară egalitară care ar semăna cu o Arcadie fericită, în care nimeni nu se gândeşte la exploatarea cetăţeanului său în năuntru, şi care nu voeşte să oprime alte neamuri din afară, civilizaţia şi cultura nu poate să existe. Socialiştii cozmopoliţi ne promit pentru viitor o asemenea minune dar până la probă, noi vom păstra convingerea care rezultă din întreaga dezvoltare a omenirei.

Dar cu dezvoltarea ideilor de astă-zi, când statele în interior tind din ce în ce spre mai multă egalitate socială şi când dreptul de cucerire nu mai permite exploatarea directă a celui cucerit, s'a simţit nevoia ca formele de exploatare directă de până acum ca sclăvie, şerbie ş. a. să facă loc acţiunii economice.

Prin această acţiune statele moderne tind să dea un obiectiv în afară de graniţele lor, năzuinţelor de exploatare din năuntru. Tind cu alte cuvinte să deplaseze terenul lor.

Prin activitatea economică un popor destoinic se foloseşte de munca altor popoare, de produsele şi de bogăţia solului lor, fără a face nici o sforţare pentru a le cuceri şi ţine sub ascultare militară.

Aşa dar prin influenţa culturală te faci stăpân pe fiinţa morală a unui popor, prin forţa economică ajungi stăpân pe munca lui. Nici una nici alta nu reclama sforţări militare.

Amândouă îşi pregătesc reciproc terenul exaltând conştiinţa de sine a poporului care dispune de ele, contribuind la ridicarea civilizaţiunii sale victoriase.

De aceea statele care nu vor să-şi lase viaţa în voia soartei şi ţin să-i imprime o direcţie conştientă, în conformitate cu învăţătura trasă din experienţa popoarelor, se silesc din răsputeri să-şi creeze aceste două forţe, făcând pentru acest sfârşit jertfe tot aşa de mari ca şi pentru armată.

* *
*

Dar să resflectăm un moment asupra situaţiei geografice a României şi să vedem în contro este pentru dânsa terenul de exerciţiu al acestor două forţe al căror obiectiv trece de hotarele ţării.

Aşezată la limita Apusului şi a Răsăritului, între popoarele apusane stăpâne pe toate resursele intelectuale şi tehnice a-le civilizaţiei de azi şi popoarele mai nepregătite ale Orientului, dintr'o parte nu poate aştepta de cât exploatare economică şi tiranie culturală, în vreme ce de ceal'altă parte i se deschide un întins câmp de cucerire economică şi culturală.

Acest câmp este Sud-Estul european.

Popoarele accidentale şi centrale a-le Europei, aşezate la distanţele cele mai depărtate, fac toate jertfele spre a-şi constitui în aceste părţi, fie pe cale de colonizare, fie pe alte căi, elemente simpatice, prin ajutorul cărora să-şi poată desfăşura activitatea lor economică.

Orice piaţă câştigată, orice concesie industrială sau comercială obţinută, orice articol nou întrodus, este pentru ele o victorie mult mai apreciată decât biruinţele militare. Ba vedem că însă-şi forţa militară de la o vreme, nu serveşte la altce-va, decât a deschide drumul acestei activităţi.

Providența a făcut ca țara și neamul nostru să aibe în toată Peninsula Balcanică și până pe coastele Egiptului, în toate centrele comerciale, pe toate drumurile curentelor de activitate economică și intelectuală, sute de mii de frați, de acelaș neam, de aceiași limbă, frați oțeliți în lupta economică, având calități practice cum nici un neam nu le posedă. Acești frați sunt ca și dela natură meniți să înlesnească expansiunea economică și culturală a României.

Lăsând la o parte ori ce considerațiune de solidaritate națională de ordin sentimental, nu ar fi o totală lipsă de înțelegere a intereselor superioare ale Țărei și ale Neamului, ca să fie lăsați peirei acești frați, aceste admirabile organe de înălțare a prestigiului cultural și a influenței economice a Țării?...

Timp de sute de ani am hrănit cultura bastardă și parasită a Grecilor și a Bulgerilor. Timp de sute de ani în fața păgânității, țările române au apărat cu piepturile lor cultura și civilizația greco și bulgaro-creștină, salvând rămășițele ei de peire.

A venit timpul să dăm și noi măsura spiritului nostru asupra lor. Este timpul să afirmăm, ca rasă eminamente civilizatoare spiritul nostru latin și puterea noastră de vieață în acest Sud-Est european ale cărui tradiții culturale, altă dată noi le-am apărat și a căror moștenire nouă ne revine.

Această afirmare a vieței românești, însă, nu se poate face de cât prin ajutorul Aromânilor.

Aci în stânga Dunării, împrejurările au permis desvoltarea în chip compact a neamului românesc, așa ca să se poată forma și desvolta în toată plenitudinea sa un suflet specific românesc.

Aci țăranul român prin imobilitatea sa, prin acea neînvinsă forță de inerție a sa, a elaborat în ciuda tuturor vijeliilor, în ciuda pervertirilor succesive ale clasei dirigente, acea simțire și cugetare specifică neamului care caracterisă creațiunile noastre intelectuale și artistice.

Tot aci destinul a făcut să se desvolte statul politic român, care va constitui focarul activităţii naţionale sub toate raporturile.

Noi însă cei din dreapta Dunării, în schimb, prin alte vicizitudini istorice, am căpătat uşurinţa de mobilitate, capabilitatea de a ne mişca, care este indispensabilă pentru a impune această activitate.

In stânga Dunării este laboratorul natural al culturei şi al civilizaţiei româneşti, misiunea de a le impune însă va fi a fraţilor din dreapta Durării.

De aceea noi nu trebue, nu putem fi lăsaţi peirei.

*
* *

Aşa înţeleasă misiunea noastră, cade de la sine şi una din obiecţiunile de căpetenie ce duşmanii noştri, în virtutea concepţiei politice pe care am analizat-o, le ridică împotriva noastră spre a ne contesta dreptul nostru la existenţă, spre a ne descuraja în lupta ce am întreprins pentru deşteptarea noastră.

— Sunteţi prea puţini, zic dânşii, în zadar vă luptaţi, voi sunteţi meniţi a fi prada altor neamuri şi trebue să vă resemnaţi a primi această soartă.

La această obiecţie răspundem:

Valoarea unui popor nu se măsoară după numărul său ci după energia, după mişcarea sa. Un munte încremenit de veacuri, în locul unde natura l'a ţintuit, poate fi nemăsurat mai mare de cât bolovanul pus în mişcare, dar lumea nu ţine în seamă nemişcarea granitului ci forţa bolovanului în mişcare.

Populaţia urbană dintr'o ţară poate fi în proporţie infimă faţă de cea rurală, totuşi, în toate ţările, oraşele au cuvântul hotărâtor în conducerea ca şi în manifestarea unui stat.

Aceasta din motivul că populaţia oraşelor desfăşură mai multă forţă, se mişcă mai mult.

Nu se poate contesta însemnătatea claselor rurale, ca este de ordin fundamental, pe dânsa se sprijină

conservarea popoarelor. Prin forța statică care zace în ele, clasele rurale prezervă ființa națională a neamului de peire, atunci când păturile suprapuse sunt înlocuite prin pături străine de neam sau se află pe calea colorării cu vopsea străină. Dar este iarăși incontestabil ca privind lucrurile din punctul de vedere al forței economice și culturale, o populație obișnuită cu mișcarea, având putința de a se adapta curentelor culturale și economice, este superioară unei populațiuni inerte.

Domnilor, s'au făcut asupra noastră diferite statistici, unele de către prieteni complezenți, altele de dușmani îndârjiți.

Unii ne-au ridicat la peste un milion, alții ne reduc până la două sute de mii

Să facem plăcere dușmanilor noștri, să zicem că suntem numai 200.000.

Un lucru nu se poate contesta.

Că suntem poporul cel mai mobil din Pen. Balcanică, că desfășurăm cea mai multă activitate, că ne găsim amestecați în tot și în toate, că nu e o singură manifestare intelectuală și materială în care să nu avem o parte covârșitoare.

Sub acest raport dinamic suntem printre cei dintâi.

Ei bine, noi sub acest raport *dinamic* suntem chemați să fim de folos neamului. Și sub acest raport *dinamic*, ori cât s'ar reduce numărul nostru, rămânem totuși destui ca să ne împlinim misiunea de propagatori ai culturei naționale române în Sud-Estul european și de mijlocitori ai expansiunei economice a neamului.

*
* *

Dar s'ar putea face o altă obiecție.

Acestea sunt utopii, s'ar putea zice, nimic nu ne îndreptățește a ne aștepta că țara să ajungă în situația culturală și economică necesară, pentru a exersa o asemenea influență dincolo. Așa că acțiu-

nea noastră din Macedonia rămâne o risipă zadarnică.

Din capul locului țin să declar că un român adevărat, nu cred să facă o asemenea obiecțiune. Dacă totuși ar exista români care să fi perdut până într'atâta credința în viitorul și în puterea de viață a neamului lor, o scurtă comparație a țării noastre cu statele vecine, îi va face să constate că pesimismul lor nu e fundat.

Domnilor, studiați mai de aproape viața Bulgariei pe care zelul nostru de patrioți, ca și megalomania lor zgomotoasă, ne fac să o vedem în culori cu mult mai trandafirii de cum este în realitate.

Au moștenit Bulgarii o țară fără contraste sociale. Aceasta o datoresc Turcilor care prin stăpânirea lor directă au nimicit clasa boerească bulgară, lăsând la plecarea lor după emanciparea Bulgariei, o populație în care averea era foarte normal distribuită.

Dar în schimb ce le-a rămas ca tradiție și ca continuitate culturală?

In viața lor politică există un politicianism cum țara noastră de multă vreme nu-l cunoaște. Iar întru cât privește încercările literare și artistice nu întâlnești nici unul din acele caractere care fac o operă durabilă și care o impun în afară. Ca cultură și ca știință sunt încă în acea epocă fericită, când cine-va dacă-și pune ochelari, dacă are plete mari și barbă, e considerat ca savant.

Uitați-vă, la poporul sârb care de un secol se zbate între cele două dinastii, ne având un moment de liniște și de siguranță. Ce poate însemna mai buna stare materială a masei poporației lor față cu această nesiguranță?

Uitați-vă, la Grecia, unde o bandă de ofițeri, dintre aceia care mergeau ca antarți în Macedonia, întorși de acolo cu gloria asasinatelor de femei și de copii nevinovați, au crezut că e bine să se joace «de-a Ju-

nii Turci», dând țara lor pradă anarhiei militare, tocmai când împrejurări externe cereau ca această armată să dea pilda disciplinei și a ordinei celei mai perfecte.

Apoi examinați cu obiectivitate desvoltarea țărei noastre și vedeți, dacă e unul singur între aceste state care să ne poată disputa întâietatea economică și culturală în Balcani.

De multe ori, domnilor, în nerăbdarea de a ne vedea cât mai sus, găsim că nimic nu s'a făcut, că totul e putred, că mergem spre peire.

Totuși sub raportul politic, aceasta este singura țară din Sud-Est, unde mecanismul guvernamental este solid stabilit, mergând fără sbuciumări și unde dinastia este întemeiată în chip neclintit.

Sub raportul cultural, așezămintele noastre culturale, școlile noastre superioare și universitățile noastre capătă din ce în ce mai mult prestigiu. Somitățile medicale impun știința română în toată Peninsula Balcanică. Școlile superioare de Inginerie, de Architectură, se bucură de mare faimă. Nu este departe timpul când România va fi centrul de cultură spre care va gravita întreagă viață intelectuală a Peninsulei Balcanice.

Sub raportul economic, an cu an producțiunea Țării crește, industria se organizează, produsele române se îngrămădesc pe piețele Orientului european.

Făina românească, sarea, petrolul, cheresteaua, zahărul, hârtia și alte produse, își fac loc din ce în ce mai mult.

Nu ne trebue de cât să curățim orizontul economic al Țărei de elementele străine care l'au acaparat și vom vedea îndată producătorul român întâlnindu-se cu distribuitorul aromân.

In această operă de eliminare a străinilor, pe lângă sforțările mari și pline de izbândă, ce se fac în Țară, avem și noi Aromânii un rol. Așezarea noastră în Țară, nu trebue să sperie pe nimeni.

Statistica dovedeşte că această aşezare nu este mai mare de cât emigrarea Aromânilor în Serbia şi Bulgaria şi mai dovedeşte că dintre Aromânii aşezaţi în Ţară, abia 40 — 50 de persoane au funcţii publice. Restul de peste 2000 au ocupaţii economice mai ales dintre cele practicate de străini, ca arendăşit, misitie, băcănie, hotelerie, crâşmărie şi diferite meşteşuguri şi industrii. Prin urmare dânşii, prin aşezarea lor, iau locul unor elemente străine, contribuind astfel la naţionalizarea vieţei economice a Ţării.

Dar mai au şi altă importanţă. Dânşii sunt aceia cari întreţin şi desvoltă legăturile cu viitorul câmp de influenţă economică şi culturală a României. Fără Aromânii şi Albanezii aşezaţi aici, de sigur că conştiinţa acestor interese ar slăbi mult.

* * *

Revenind la cele ce spuneam asupra stării României faţă cu idealul acesta, nu mai rămâne de cât o singură obiecţiune ce ni s'ar putea face. Aceasta este slăbiciunea ce provine din marea chestiune socială internă a României, starea ţăranului român.

Totuşi reflectând mai bine, domnilor, vedem că chiar această slăbiciune din prezent, va fi pentru viitor una din împrejurările de căpetenie care vor provoca avântul industrial şi comercial al Ţării.

Domnilor, întreaga suflare cugetătoare a Ţărei este pătrunsă de nevoia *transformării marii proprietăţi în capital mobiliar*, prin desfacerea ei în mică proprietate.

Pentru realizarea acestei idei, se duce de o bucată de vreme acţiunea cea mai întinsă, la care vedem raliindu-se tot ce simte în această ţară. Acest curent tinde să devie fapt prin măsuri legislative din ce în ce mai hotărâtoare.

Trecând treptat, însă, aceste moşii în mâinile ţăranului, este natural că clasa care trăia din venitul lor, să caute a trăi din exploatarea capitalului numerar ce va *obţine prin desfacerea lor*, plasându-l în întreprinderi comerciale şi industriale.

Aceasta este singura formă, sub care va putea trăi clasa de sus a acestei ţări, care a avut un rol atât de covârşitor în civilizaţia şi cultura noastră naţională din trecut.

Cu chipul acesta încetarea exploatării interne, va aduce în chip necesar şi nemijlocit expansiunea comercială şi industrială a ţării pe care suntem chemaţi să o servim noi Aromânii.

Că această epocă nu este departe, ne dovedeşte, pe lângă cele arătate până aci, şi fenomenul puternicului curent naţionalist-democrat ce se manifestă dela o bucată de vreme în Ţară.

Acest curent care a cuprins întreaga tinerime intelectuală ce este alta de cât funcţiunea vizibilă a procesului de asanare ce se petrece în organizmul social şi politic al Ţării ?

Din concepţia ca şi din manifestările sale vedem că acest naţionalizm, care se deosebeşte atât de mult de naţionalismul Bulgarilor şi mai ales al Grecilor, vedem că este un fenomen de însănătoşire.

Contrar naţionalismului de şcoala veche, care vedea trecutul şi prezentul acestei ţări ca ceva desăvârşit ce nu merită decât exaltare, naţionalismul nostru de astă-zi constă tocmai în analiza şi critica cea mai nemiloasă a stării actuale.

In locul frazelor goale dânsul opune acţiunea de chirurgie morală a societăţii, în locul sentimentalismului vag şi zgomotos aduce un întreg concept de soluţiuni a căror aplicare trebue să aducă binele de mâine.

* *
*

Din toate aceste vedeţi, domnilor, că aspiraţiunile acestea nu sunt visuri donchişoteşti, ci lucruri foarte realizabile spre care ne duce *cu necesitate* viaţa însănătoşită a Regatului.

Iată dar că, ori-cât de mari sunt sacrificiile ce se fac,

dacă ar fi just întrebuințate, vor fi neasemănat mai mici decât rezultatele ce se pot obține.

Nu avem deci a roși în fața întrebării asupra utilității noastre pentru Țara Românească și nici frații noștri nu au a fi îngrijați de zadarnicia jertfelor ce fac.

In glorioasa operă de expansiune economică ce începe astă-zi și care se va desăvârși mâine, acești aromâni sunt chemați să aibe rolul cel mai plin de abnegație și mai greu.

Dar pentru a servi acest ideal spunem deschis, că trebuește dusă o *altă* acțiune de cât cea de până acum.

Până acum frații din Regat au procedat cu noi, cum procedezi cu o rudă inoportună de care te leagă anumite conveniențe ce nu le poți nesocoti.

Iar noi am dus o acțiune de sentimentalism romantic, o agitație vagă fără scop precis, un fel de naționalism de vorbă.

Rezultatul a fost perderi zadarnice dintr'o parte și dintr'alta. Zic dintr'o parte și dintr'alta, pentru că în acțiunea semiseculară ce se duce, am avut și noi Aromânii perderi mari.

Frații din Țară au avut perderi materiale. Noi însă am sacrificat vechia solidaritate aromânească introducând dușmănia de moarte înte frați, noi am sacrificat prosperitatea noastră economică, sustrăgând atâtea elemente de la munca productivă spre a le asvârli într'o sterilă luptă fratricidă, noi acum suntem pe cale să jertfim credința și moralitatea noastră strămoșească.

Suntem pe cale să perdem moralitatea, căci clasa comercianților și meșteșugarilor noștri a căror cinste era dată de pildă în toată Pen. Balcanică, astăzi se transformă într'o clasă de agenți.

Suntem pe cale să perdem credința, căci biserica protectoare și adăpostitoare a creștinilor altă dată, este acum pentru noi o satană, a cărei păgână prigo-

nire tocește zilnic în sufletul poporului nostru puterea credinței.

Cum vedeți și noi avem de făcut plângeri, dar în vederea marii idei ce avem de realizat, perderile de până acuma le suportăm cu plăcere. Atâta cerem numai, să se schimbe drumul urmat până acum. In conferințele ce vor urma, se va arăta în ce credem că consistă o dreaptă îndrumare.

Aci ne mărginim a spune, și cu aceasta vom încheia, că tinerimea studioasă aromână, nu se dă în lături de la munca unui nou început.

Dacă și frații din Țară cred că acest ideal merită o reînoire de sforțare, să înceapă a introduce un nou spirit în sacrificiile ce le fac, interesându-se de aproape de aceia pentru cari le fac.

Iar dacă cred că acest ideal nu merită sforțări, spunem lămurit că un altul nu poate exista.

Noi nu putem oferi avantagii teritoriale, nu putem fi marfă de schimb și de compensații, nici instrument pentru înalte combinații politice.

